

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamist 2009

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksami eesmärgid on

- hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust;
- kontrollida põhikooli lõpetamiseks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi.

2009. aastal laekus Eksamikeskusele analüüsimiseks 1184 eksamitööd. Nende põhjal on eksami tulemused järgmised.

Tabel 1. Eksami tulemused

2141 tööd	Osa 1	Osa 2	Ül 1.1	Ül 1.2	Ül 2.1	Ül 2.2	Ül 2.3	Ül 2.4	Ül 2.5	Ül 2.6	Tulemus
Kesk- mised punktid	23,07	45,69	13,34	9,72	24,63	7,55	2,80	3,20	3,37	4,15	68,75
Kesk- mine %	76,88	65,27	74,12	81,02	61,57	75,46	55,96	64,01	67,43	82,93	68,75
Min tulemus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Max tulemus	30	70	18	12	40	10	5	5	5	5	100
Stan- dard- hälve	4,05	12,28	3,07	1,64	9,37	1,47	1,60	1,04	1,10	0,72	15,18

Valimi põhjal oli eksamitöö keskmine tulemus 68,75 punkti. Paremini lahendasid õpilased töö lugemisosa, mille eest saadi keskmiselt 76,88% punktidest. Kirjutamisosa oli õpilastele raskem, keskmine tulemus 65,27% punktidest. Kõige paremini õnnestus õpilastel õige sõnavormi valimise ülesanne 2.6, mille keskmine lahendatuse protsent oli 82,93 ning publitsistliku teksti lugemise ülesanne 1.2 (81,02%). Raskeimaks osutus sõnade tuletamise ülesanne 2.3, mille keskmine tulemus oli 55,96%. Endiselt valmistab õpilastele probleeme tekstiloome. Lühikirjandi eest (ül 2.1) saadi 61,57% punktidest. Teiste ülesannete tulemused jäid vahemikku 64–76%, mis lubab järeldada, et ilukirjandusliku teksti lugemisega (ül 1.1), kokku- ja lahkukirjutamisega (2.2), ülivõrde vormide kasutamisega (2.4) ja lause õige sõnajärje äratundmisega (2.5) saadi keskmisel tasemel hakkama.

Tabel 2. Eksami tulemused kooli asukoha järgi

Asukoht	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standardhälve
Maakonnakeskuse koolid	430	36,32	70,13	0	98	14,83
Suurlinnakoolid	53	4,48	62,28	40	95	15,34
Teeninduspiirkonnata koolid	13	1,10	84,15	62	100	10,16
Valla- ja väikelinna- koolid	678	57,26	68,17	24	100	15,22

Õhtukoolid	10	0,84	63,30			
Kokku	1184	100	68,75	0	100	15,18

Tabel 3. Eksamitulemused kooli tüübi järgi

Kooli tüüp	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standardhälve
Ühe õppeasutusena tegutsevad põhikool ja gümnaasium	819	69,76	69,55	0	99	14,72
Lasteaed-põhikool	30	2,56	74,60	44	100	14,91
Põhikool	325	27,68	66,37	24	100	16,09
Kokku	1184	100	68,75	0	100	15,18

Kõige kõrgema keskmise tulemuse saavutasid teeninduspiirkonnata koolid (84,15%), neile järgnesid maakonnakeskuste koolid (70,13%). Teiste koolide keskmine tulemus jäi alla 70% – valla- ja väikelinnakoolid 68,17%, suurlinnakoolid 62,28%. Kõige madam tulemus oli õhtukoolidel (63,30%).

Analüüsid tulemusi koolitüübiti, näeme, et erinevused on väiksemad kui piirkondliku võrdluse puhul. Kõige kõrgema tulemuseni küündisid lasteaed-põhikoolid (74,60%), millele järgnesid põhikooli osaga gümnaasiumid (69,55) ja iseseisvalt tegutsevad põhikoolid (66,37).

Tabel 4. Eksamitulemused sooti

	Arv	Keskmine tulemus punktides	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standardhälve
Poisid	661	64,92	64,92	0	98	14,84
Tüdrukud	522	73,74	73,74	36	100	13,84
Kokku	1184	68,75	68,75	0	100	15,18

Tabel 5. Ülesannete statistika sooti

	Poiste keskmised punktid	Poiste tulemuste keskmine %	Standardhälve	Tüdrukute keskmised punktid	Tüdrukute tulemuste keskmine %	Standardhälve
Ül 1.1	12,74	70,77	3,19	14,13	78,51	2,66
Ül 1.2	9,65	80,42	1,70	9,83	81,94	1,51
Ül 2.1	22,18	55,45	9,21	27,77	69,43	8,55

Ül 2.2	7,39	73,87	1,47	7,76	77,61	1,40
Ül 2.3	2,47	49,36	1,61	3,22	64,43	1,48
Ül 2.4	3,10	61,98	0,99	3,34	66,70	1,07
Ül 2.5	3,35	67,02	1,07	3,40	68,08	1,13
Ül 2.6	4,06	81,23	0,75	4,26	85,25	0,64

Sooti võrdlus näitab, et tüdrukute keskmine eksamitulemus oli 8,82% kõrgem kui poistel. Ülesannete statistika poiste ja tüdrukute võrdluses annab vastuse küsimusele, millest on see erinevus tingitud. Tabelist 5 on näha, et tüdrukud lahendasid kõiki ülesandeid poistest paremini. Seejuures on ülesande 1.2 (publitsistliku teksti lugemine) ja 2.5 (õige sõnajärje määramine) puhul poiste ja tüdrukute tulemuste erinevused minimaalsed, jäädes 1,5% piiridesse. Tüdrukutega peaaegu võrdsel tasemel (erinevus 3–4%) said poisid hakkama ka ülesande 2.2 (kokku- ja lahkukirjutamine); 2.4 (ülivõrde vormide moodustamine) ja 2.6 (õige sõnavormi valimine) lahendamise. Kõige rohkem langetavad poiste keskmist eksamitulemust aga ülesanded 1.1; 2.1; 2.3, st poisid jäävad võrreldes tüdrukutega hätta ilukirjandusliku teksti lugemise (erinevus tüdrukutest –7,74%), kirjandi kirjutamise (–13,98%) ja sõnade tuletamisega (–15,07%). Positiivne on see, et 2008. aastaga võrreldes on poiste ja tüdrukute funktsionaalse lugemis- ja kirjutamisoskuse taseme vahe natuke vähenenud: 2008. aastal oli see 9,02%.

Tabel 6. Aasta- ja eksamihinnete võrdlus sooti

	Arv	Aastahinnete keskmine	Eksamitöö keskmine
Poisid	661	3,46	3,39
Tüdrukud	522	3,98	3,85
Kokku	1184	3,69	3,59

Tabel 7. Aasta- ja eksamihinnete sagedused (v.a õpilased, kelle eksamitööl puudus hinne)

Aasta Eksam	2	3	4	5	Kokku
1	0	0	0	0	0
2	6	52	3	0	61
3	7	377	100	4	488
4	0	106	296	93	495
5	0	1	28	105	134
Kokku	13	536	427	202	1178

Aasta- ning eksamihinnete põhjal võib väita, et eksamitöö oli õpilastele jõukohane ning koostatud koolide keskmist taset arvestades. Valimisse kuulunud poiste aastahinnete keskmine oli 3,46 ning eksamitöö keskmine tulemus 3,39 palli. Tüdrukuid oli koolis hinnatud keskmise hindega 3,98, eksamitöö lahendasid nad keskmisele hindele 3,85.

Aasta- ja eksamihinnete sagedusi võrreldes (tabel 7) selgub, et koolis hinnatakse kahelisi õpilasi pigem alla, kolmeliste ja neljaliste õpilaste puhul esineb suurel määral nii alla- kui ka ülehindamist. Viielisi õpilasi aga hinnatakse sageli üle. Suurem erinevus tüdrukute aasta- ja eksamihinnetes osutab, et rohkem eksitakse tüdrukute hindamisel.

Eksamitöö analüüs üksikküsimuste kaupa toob esile õpilaste tugevad ja nõrgad küljed. Ilukirjandusliku teksti lugemise ülesanne 1.1 põhines Debora Vaarandi noorusmälestustel „Aastad ja päevad“. Ülesanne sisaldas avatud ja valikvastustega ülesandeid, mis põhinesid tekstist andmete leidmisel või millegi põhjendamisel, järeldamisel, selgitamisel, määratlemisel. Ülesande keskmine tulemus 74,12% näitab, et sellega saadi kokkuvõttes hästi hakkama. Õpilastele ei valmistanud raskust sisust tulenevad küsimused. Kõige keerulisemaks osutusid kirjandusmõistetega seotud ülesanded. Näiteks oskas vaid ~40% õpilastest leida tekstist proosa- ja draamateose näite, kusjuures selle peamine põhjus on nende mõistete mittetundmises.

Teine lugemisülesanne (1.2) põhines lähiajalugu käsitleval Lauri Vahtre tekstil „Aeg atra seada“, mis keskendus 1990. aastate ühiskondlikele probleemidele. Ilukirjandusliku palaga võrreldes oli aimeteksti lugemine õpilastele lihtsam, keskmine tulemus 81,02%. Ülesanne sisaldas kaksteist teksti põhjal sõnastatud väidet, mille puhul õpilased pidid otsustama, kas need on õiged või valed. Väited olid esitatud kolmes raskusastmes ning käsitlesid turumajandusele, kroonile ja demokraatlikule ühiskonnakorraldusele üleminekuga seotud probleeme. Ükski väide ei käinud õpilastele üle jõu, kuid raskemad olid raha ja inflatsiooniga seotud küsimused. Kokkuvõttes sooritati ülesanne hindele „hea“.

Lühikirjandi teema oli sel aastal „Mida hindan õpetajas?“, mis võimaldas heita pilgu käidud kooliteele ja analüüsida seda, mis iseloomustab head õpetajat. Õpilaste kirjanditest selgus, et nende kogemused õpetajatega suhtlemisel on valdavalt positiivsed. Õpilased hindasid kõrgelt õpetajaid, kes tunnevad hästi oma ainet ja oskavad seda õpilastele selgitada. Oluliseks peeti oskust õpilasi mõista nende rõõmudes ja muredes. Heale õpetajale peeti iseloomulikuks ka nõudlikkust, südameheadust jms. Tekstiloomes kõige nõrgem külge oli sisuarendus, mille eest saadi keskmiselt 58,77% punktidest (2008 – 59,75%). Lõpetajate õigekirjaoskus on eelmise aastaga võrreldes langenud: 2009. aastal oli see 59,59%, 2008. aga 66,12%. Samuti on väikene langus toimunud sõnavara ja stiili valdamises, mille keskmine tulemus oli 62,70% (2008 – 64,28%). Kirjandi ülesehitusega said õpilased sama hästi hakkama kui nende eelkäijad (2009 – 75,59%; 2008 – 75,82%). 2009. aasta kirjandiga toimus põhimõtteline üleminek alustekstide põhjal kirjutamisele, sest kirjandi teema oli tuletatud lugemisülesande 1.1 tekstist. See tähendab, et lahendades lugemisülesannet, valmistas õpilane end ühtlasi ette tekstiloomeks, elades sisse teemasse ja analüüsisid vastavaid probleeme.

Ülesanne 2.2 põhines kokku- ja lahkukirjutamise tüüpjuhtudel. Ülesande keskmine tulemus 75,46% näitab, et kokku- ja lahkukirjutamist valdavad õpilased heal tasemel. Kõige raskemad ja seetõttu nõuavad õpetamisel rohkem tähelepanu ne- ja line-liiteliste ning lühenenud sõnade õigekiri.

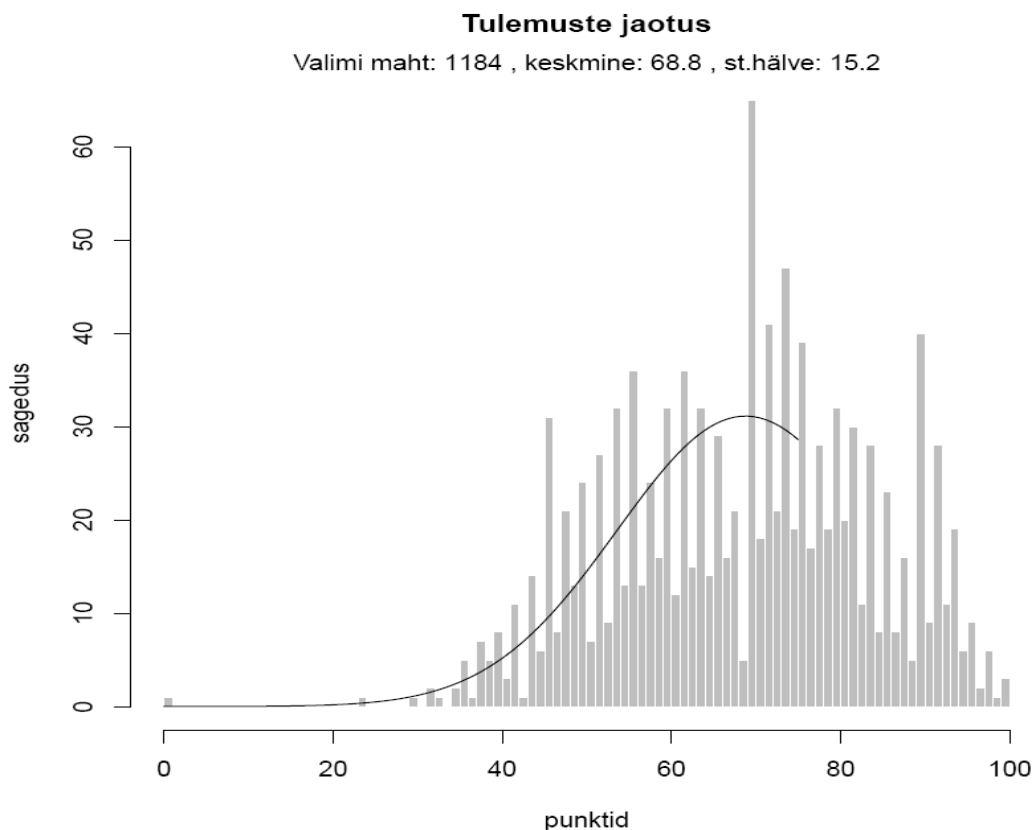
Keeleülesannetest kõige raskemaks osutus sõnade tuletamise ülesanne 2.3, mille keskmine tulemus oli 55,96%. Kui tuletis „föönitama“ ei valmistanud õpilastele raskust (õigeid vastuseid (80,28%) ning päris hästi saadi hakkama ka sõna „perekonniti“ tuletamisega (62,50%), siis sõnade „rüütellik“ (49,16%), „vatjad“ (47,26%) ja „tallinlastel“ (40,62%) moodustamisel oldi raskustes. Tõsi, selle ülesande puhul kaotas osa õpilasi punkte ka vigase õigekirja tõttu.

2.4 ülesandes tuli valida lausesse õige ülivõrdevorm. Ülesandega saadi rahuldavalt hakkama, selle keskmine tulemus oli 64,01%. Õppimisel väärub suuremat tähelepanu õnnelik-, külm-, vilu-tüüpi sõnade võrdlemine. Ülesannet oli keeruline õigesti lahendada vaid keelevaistule toetudes, seetõttu osutab see vajadusele tegeleda eesti keele tundides põhjalikumalt eelkõige lühikese ülivõrde moodustamise reeglistikuga.

Ülesandes 2.5 pidi õpilane otsustama, kas lauses kasutatud sõnajärg on õige või vale. Ka selle ülesande lahendamise tuld rahuldavalt toime, keskmine lahendatavuse protsent oli 67,43. Suuremat tähelepanu vajab põimlause õige sõnajärg ning täiend- ja põhisõna asend lauses. Mõlemal puhul oli õigeid vastuseid alla 50%. Eesti keele sõnajärje küsimused vajavad pidevat tähelepanu, sest ajakirjanduskeele negatiivne mõju on selles vallas väga tugev ning vigane keelekasutus on kerge õpilaste keeles juurduma.

Eksamitöö viimase ülesandega 2.6 kontrolliti pöörsõna õigete vormide tundmist. Õpilastele oli see kõige lihtsam keeleülesanne, mille keskmine lahendatavuse protsent oli 82,93. Kõige raskem oli õpilastele vormide „vaagin, vaen“ üle otsustamine, õigeid vastuseid 66,89%. Kokkuvõttes lahendati ülesanne hindele „hea“.

Koolide hindamiskomisjonide töö oli pädev, suuremaid eksimusi ei olnud. Siiski võis üksikute tööde hindamisel märgata kiirustamisest tulenevaid hooletusvigu. Tulemuste statistiline analüüs osutab ka probleemidele hindepriiridele jäävate tööde parandamisel, kus ~4% õpilastest on pandud kõrgem tulemus kui nad väärinuks.

Õpetajate tagasisidelehtedelt selgub, et eksamitöö vastas ootustele. Ülesandeid peeti eakohasteks, raskusastmelt sobivateks. Probleeme tekitas elektroonilise hindamisjuhendi kasutamine, sest Eksamikeskuse serveri ülekoormuse tõttu tekkis selle kättesaamisel viivitus.